

doznali, da će Lorini biti promaknut u VI., on u VII., a njegov brat da će biti u IX. razredu čina. Ovo smo gospodine čuli iz usta Paštrovića na parobrodu, koji je još nadodao, da po nagovoru Lorina uči njemački. Tko je medijeto pomjiljivo pročitao Paštrovićevo priobćenje, biti će razbrazao, da sam Paštrović veli, da će biti imenovan jedan oficial u X. razredu čina, za riešavanje spisa. Pošto svi spisi, što dolaze iz Beča, dolaze na njemačkom jeziku, to kad Paštrović drugi nauči njemački, poći će u Trst. Nama bi u ostalom bilo drago, da se ovo ne zbude, a budućnost će dokazati najbolje tko je imao pravo, a tko krivo.

Gosp. Paštrović se utvara, kad nam veli, da naše ribarstvo napreduje. Mi smo rekli, a pri tom ostajemo, da naše ribarstvo nazaduje, a se stvari tek onda, kad nestane spomena, da na čelu našeg ribarstva stoji Lorini i Paštrović. Želi li Paštrović dokaza, za mi ih imamo na pretek, ali mislimo da se razumijemo.

Ako Lorini uzprkos svega ovoga bude i nadalje pašovao, nek zna, da ćemo iznieti sve što o njemu znamo, neka svet upozna onoga, koji od njemačkog pozdrava na salskom tlu, pak sve do danas nije ništa uradio za obće ribarstvo, već sve za sebe.

Hoće li g. Paštrović i tada moći braniti Lorina, vidjeti ćemo. Bilo bi bolje, da je i sada mučao.

K pitanju mirovinskog osiguranja.

U najkraćem vremenu, a to je već 1. siječnja iduće godine stupa u krepост zakon o mirovinskom osiguranju privatnih činovnika, te svaki poslodavao mora već u toku najskorijih dana odlučiti, na koji način da udovolji dužnosti, koja mu je zakonom određena. Toj dužnosti, kao što je poznato, može ndovoljiti ili da se prijavi sveobćem mirovinskom zavodu ili nadomjestnim osiguranjem, no ne smije se izgubiti iz vida, da će svi činovnici, koji do 1. siječnja 1909. ne budu prijavljeni jednom mirovinskom zavodu, komu je priznata zakonska valjanost, biti primorani osigurati se kod državnog mirovinskog zavoda, tako da će im skoro sasvim biti nemoguće, da u budućnosti sebi osiguraju one prednosti, koje mu pruža nadomjestno osiguranje.

Da bi se slovenskim poslodavcima dala prilika izvršiti mirovinsko osiguranje kod svoje domaće slovenske ustanove, osnovala je „Ustredni banka českých sporitelů“ u Pragu „Mirovinski zavod česko-slovenskog novčarstva“. Rečena je banka položila također od vlade zahtjevanu jamčevnu zakladu, i prva se prijavila za osiguranje cjelokupno svoje činovništvo i sluge. Osiguravajući tehničku osnovu izradili su naprizačniji kapaciteti, a zavod je jedna od malo ustanova, koje su dobile za mirovinski zavod privolu vlade.

Da se još bolje shvati važnost i prednost ovog koraka zauzete česke središnje banke, smatramo shodnim priobćiti o predmetu još i ove podatke:

Uživanje mirovine. Mirovina koja je zakonom zajamčena, ima da pruži privatnom činovniku u njegovoj rodbini samo najpotrebniji minimum za egzistenciju; ta mirovina je tako neznatna, da ne odgovara niti iz daleka stvarnim najnužnijim potrebama, a osim toga je, kako poslodavao, tako i činovnik, naprosto lišen mogućnosti, da bi ikad mogao osigurati više, nego te minimalne iznose. Najveća renta za starost, koja se može polučiti kod sveobćeg zavoda, i to samo za izvanrednih okolnosti,

jeste K 2250, najveća za udovice, koja se može samo iznimno postići, iznosi K 1125 godišnje.

Naprotiv kod mirovinskog zavoda česko-slovenskog novčarstva u Pragu moguće je osigurati ne samo tu minimalnu rentu u smislu zakona (u odeljenju A), nego također i povećanu (u odeljenju B) t. j. rentu za starost sve do visine uživane plate, odmerene najviše K 8000, a dohodci za udovice u iznosu 40% rente za starost, t. j. najviše K 3200. Pristojbe za odgoj odmerene su kao i kod sveobćega zavoda, isto tako i odpremnina.

Pri tome treba spomenuti kao izvanrednu pogodnost to, da se u odeljenju B može po želji stupiti i kasnije, što ima osobitu važnost za one osiguranike, kojima materijalne okolnosti ne dozvoljavaju za sada, da bi si mogli osigurati povećanu mirovinu.

Za poslodavce ima prijava u odeljenju B tu važnu prednost, što isti na taj način, kada pružaju veća mirovinska prava, osiguravaju sebi stalno činovništvo.

Odkup godina službovanja. Kod sveobćeg mirovinskog zavoda može odkup godina službovanja biti proveden samo u toku prvih pet godina osiguranja i to na temelju one službovne klase, u kojoj se činovnik nalazio u doba odkupa, usljed čega je onemogućeno odkupiti vrijeme službovanja na osnovu više službovne klase, u koju će doći osiguranik tek po duljem trajanju svoga osiguranja; isto tako postaje iluzorna mogućnost odkupa u toku prvih pet godina, ako se uzme u obzir, da se često ovčete svote odkupnine moraju izplatiti nadalje u toku jedne godine.

Naprotiv kod spomenutog českoeg zavoda mogu članske godine biti odkupljene kadgod, a odkupnina se može položiti u toku pet godina, a kod velikih svota, uzimajući u obzir izvanredne okolnosti, dozvoljava uprava plaćanje u obrocima i na dulje vrijeme.

Obracun odkupnine, osim navedenih važnih pogodnosti, izraduje se u odeljenju A tačno prema tarifama, koje sveobći zavod upotrebljuje, a u odeljenju B po znatno jeftinijim tarifama, koje su od strane države odobrene.

Prestanak prava na rentu. U smislu zakona prestaje privremeno pravo na uživanje rente za invalidnost, udovice ili siročad, ako osiguranik uživa bolničku podporu ili se izseli iz Austrije; pravo na invalidnu rentu pak prestaje za onoga tko sporednim zanimanjem za služuje svotu veću nego sama renta, najmanje pak K 600.

Samo se po sebi razumije, da sve te i slične odredbe, koje se protive modernome duhu, odpadaju kod našega zavoda.

Premija. Premda već danas pruža česki zavod naproti državnome osiguranju znatnih pogodnosti, ipak je premija u odeljenju A sasvim ista, kao i kod zakonskog osiguranja; ako je osiguranje bilo sklopljeno u oba odeljenja, iznosi tekuća godišnja premija 13% od uračunljive plate, od čega pripada odnosni dio po zakonu na odeljenje A, a ostatak za povećanje mirovinskih prava na odeljenje B.

Pošto će kod ovog zavoda biti skupljene izabrane kategorije činovništva, koje izkazuju mnogo povoljnije slučaje smrti i invalidnosti, može se prema izjavama znamenitih učenjaka očekivati, da će se moći tokom vremena svota mirovine povisiti, odnosno pristojbe sniziti.

Ulaganje fonda. Kako će ekonomski valjda biti ulagani fondovi sveobćeg zavoda pokazuje nam to najjasnije radničko osiguranje za slučaj nezgode, kod koga se i danas jedva

postizava 3 1/2% ukamačenje; pošto o ulaganju fonda sveobćega zavoda odlučuje njegova uprava u Beču, sigurno je, da će grдне rezerve skupljene s našim novcem, biti upotrebljene za daljnje ojačanje centralnih institucija.

Naproti tomu zahtjeva slovenska gospodarska snaga, da bi ti kapitali bili uloženi u slovenske institucije, i time doprineli daljnjem utemeljenju neodvisnosti samostalnosti slovenskih naroda, pošto će uprava zavoda biti u neposrednoj vezi sa novčarskim svetom, moći će lako polučiti, uz podpunu sigurnost, mnogo povoljnije ukamačenje, a postignuta svota pripada naravno osigurancima.

Uprava. Uprava sveobćeg zavoda, kao i svih sličnih korporacija, bit će veoma skupa, a moći će vrlo teško i polako sklapati poslovne veze. O neakovom srazmjernom zastupanju naših narodnih težnja, ne može u obće biti ni govora, jer imamo gorko iskustvo s centralnim organizacijama.

Naprotiv veza sa českim zavodom bit će brza i jednostavna: uprava zavoda nalazeći se u trgovačkim rukama, bit će najracionalnija sa čim moguće većom štednjom režije. — Svaki član českoeg zavoda može uticati neposredno na upravu sudjelovanjem kod glavnih skupština.

Česki zavod ima već sada veliki broj prijava naših banaka, štedionica, zadruga, osiguravajućih društava i privatnih firma, tako da je uspješna budućnost te nove institucije bez svake sumnje osigurana; za zavod se pokazuje izvanredno veliko zanimanje u svim slovenskim zemljama, kako se niti nadati nije bilo. Prijave naravno dolaze svaki dan sve to mnogobrojnije, te je samo željeti, da bi time postao taj zavod, što prema intenciji osnivača ima da bude, t. j. mirovinski zavod celoga slovenskog trgovačkog svijeta.

Konstituirajuća glavna skupština novoga zavoda držati će se po svoj prilici pred Božić; razumije se, da će prijave već učinjene, prema svome broju i vrsti, biti mjerodavnim za sastavljanje kandidatne listine upravnog odbora.

Sve zanimanike upozorujemo na ovu važnu ustanovu, da se njom na vrijeme okoriste. Svako zakašnjenje i otezanje može samo da im bude na štetu.

Pravila mirovinskog zavoda česko-slovenskog može svak dobiti kod istoga bezplatno u hrvatskom tekstu.

Bilo bi pak željeti, da se i naši hrvatski novčani zavodi zainteresuju za ovo pitanje i da porade, kako bi novci naših osiguranika bili koristni i našim ustanovama,

Političke vesti.

Odgođa carevinskoga vieća. U krugovima, koji su u doticaju sa vladom, kola glas, da će se odgoditi carevinsko vieće, ako vladi ne bi uspjelo, da si u kući osigura nužnu većinu za prihvat ovlastbenoga zakona. Kako se pogovara, predsjednik zastupničke kuće Dr. Weisskirchner imade već u rukama previšnji odpis za odgodu sabora.

Slovenski jezik na sudištim u Kuruškoj. Od najnovijeg vremena počelo se davati u Kuruškoj na nekim sudištim malo prava slovenskom jeziku. Nu i ta malenkost je tako uzbuđila Niemce, da su nakon prosvjeda kod ministarstva, poduzeli javnu akciju protiv toga. Već su držali skupštinu u Celovcu, te su poslije iste napravili demonstraciju predsjedniku okružnog sudišta.

„Glas Crnogorca“ prema Austro-Ugarskoj. Najnoviji broj službenoga „Glasa Crno-

gorca“ donosi članak, u kom iziće, kako su vesti raznih vanjskih novina o neprijateljskom društvu knjaza Nikole i njegove vlade preda Austro-Ugarskoj ne temeljite. Knjaz je do sada živio u prijateljskoj s Austro-Ugarskom, pa će nastojati, da to prijateljstvo ostane i nadalje nepomućeno.

Slavenski katolički centur. Već nekoliko dana vode se pregovori, da se osnuje katolički slavenski centur. U tom centuru našli bi se na okupu češki katolici, koji su izstupili iz „Narodnog kluba“ i katolički zastupnici iz južnoslovenske sveze. U svezu su htjeli stupiti i talijanski konzervativci. Ali ova se želja nije mogla uvažiti radi pitanja talijanskoga sveučilišta.

O trializmu. Češki zastupnik Mislivec zagovarao je u carevinskom vieću sjedinenje anektiranih zemalja, Dalmacije, Hrvatske, Slavonije i slovenskih zemalja. Magjarsko novinstvo sada ga užasno napada.

Izbori n Kranjskoj. U Kranjskoj svršili su saborski izbori. U obćoj izbornoj kuriji izabrano je 10 kandidata klerikalno-slovenske stranke, dočim je u Ljubljani, gdje su se liberalci nadali pobjedi, ostao izbor neodlučen, te se mora obnoviti. Kandidat slovenskih liberalaca Josip Turk dobio je 1099 glasova, kandidat socijalnih demokrata Elbin Kristan 1078 glasova, a nekoliko se je glasova podijelio medju druge kandidate. Usljed toga mora se obaviti uli izbor. Blizu 500 izbornika nije došlo k izboru.

Iz hrvatskih zemalja.

Promjena vlade? Po Zagrebu kolaju ovih dana razne vesti o promjeni vlade, koje se ne daju kontrolirati, te mogu ostati samo pusto nagadanje. Govori se, da će biti imenovana činovnička vlada, da će pokretači izstupiti iz koalicije, da će na mjesto podbana Czernkovića doći bivši varaždinski veliki župan barun Rubido-Zichy. Barun Raudich i podban Czernkovići otišli su opet u Budimpeštu i vićali sa ministrom Josipovichem i državnim tajnikom Szterenyiom o gospodarskim pitanjima.

„Neues Pester Journal“ i „Hrvatska“. Vest „Neues Pester Journal“-a, kao da je delegat Zagorac izjavio, da je sada vrijeme za sporazum s Magjarama, ne odgovara istini. Delegat Zagorac ovladio je „Hrvatsku“, da tu vest demantira; on je dapače mnijenja, da sada ne može bitio sporazumu ni govora.

Gradski izbori u Karlovcu. Obavljen je izbor trećega izbornoštva za gradsko vieće. Izabrano je svih šest kandidata hrvatsko-srbske koalicije sa 260 glasova. Protukandidat Ratkaj je dobio samo pet glasova.

Najnovije prodiranje tudjinštine na naše obale. Niemci i Madjari neprestano prodiru na naše tlo. Madjari su poslije Rieke vrnuili glavnu pažnju na hrvatsko primorje. Novine javljaju, da će se brzo osnovati madjarska škola u Crkvenici, a budimo uvjereni da će takva niknuti i u Kraljevići, netom se tamo uredi brodogradilište. Što se tiče Niemaca, oni su glavnu pažnju poslije Pule i Trsta posvetili Liburniji, te su se tu osobito u Opatici čvrsto ušanciili, gdje već posjeduju osim raznih ustanova i školu „Schulvereina“, na kojoj država plaća dva učitelja. Nego sada su pretegi svoje djelovanje na Lovranu. Nazad nekoliko vremena odredie njemački učitelji, da u Lovranu uredie pension. Sada se javlja, da se je otvorila i škola za koju su počeli nazad par mjeseci raditi. Ima pak još jedno mjesto kamo su Niemci

Decembar.

Odpada lišće uveho; u stogu pod debлом starim suši se i gnije. Kroz granje goło šumec hršum vije, kô ljudske strasti mrznjâ u vrtlogu: Strto na zemlji vlažnoj izpod nogu mrvî se u prah, kao da ga nije nigda nilo... Sunce kad zasije, na travi jošte suzu zlati mnogo. — I s' zala srodnih bljuku baci zloba; nevinih bića još se toče oči. Smije se tirjan, pred njima se kočî. u zaboravu za ja učî pali kô zimsko lišće, križ da nad njim mali, na djela sjeća — dugo — — preko groba...
Gjuro Palavršić.

Semeon me pogleda, i ne каза rieči. — U koji sat je odputovao u grad? upitah ga strogo. — Jutros u šest sati. — Jeli bio zaokupljen? Semeon ponikne očima. — Moj gospodar je čudnovat čovjek. Ko ga može razumjeti? Odlazeć u grad obukao je novi mundur, počesliao je je pomno, i zašminjakao si je vlasi. — Kako? Šminjakao je vlasi? — Jest. Ne bi bio nikad vjerovao. — Poznajie li jednu djevojku, upitah Semeona, prijateljicu Ilije Stjepanovića? Zove se Marija. — Marija Anempodistovna? Kako je ne bi poznao? Liepa je gospodjica. — Tvoj gospodar je zaljubljen u ovu Mariju... i po tom... to što se događa... Semeon uzdahne. — I poradi ove žene Ilija Stjepanović će se izgubiti, jer ju ljubi do ludila; a ne odlučuje se oženiti je, i ako se je ne će da odreče. To zavisi od njegove slabooće. Ljubi ju odviše. — A je li liepa? upitah ga iadoznalo.

Semeon se poozbilji. — Gospoda vole takove. — A što se tebi čini? — Za nas nisu one. — A zašto? — Puno je mršava. — Kad bi umrla, misliš li, da bi ju tvoj gospodar preživio? Semeon iznova uzdahne. — Mi ne smijemo suditi ove stvari. To je posao gospode. Ali moj gospodar je čudan čovjek. Uzeh list sa stola, što mi ga je bio dao Teglev, i vidjeh da je na jednom kraju obvoja pisano „Hitno“ podcrtano. — Čuješ, Semeon, uzmem mu govoriti, bojim se za tvoga gospodara. Valja ga svakako potražiti. — Dobro, gospodine. Istina je da će pored ovake magle biti težak posao. Ali svaki od nas uzet će po jedan svećnjak, a za svaki slučaj, stavit ćemo na svaki prozor kolibe po jednu goreću sveću. — Dobro, gospodine, ponovi Semeon. — Užeže svećnjake i svećie, i zaputismo. XIV. Bilo bi teško kazati koliko krat zasabasmo put i koliko drugih puta se odelismo.

Svećnjaci nisu nam rabili ništa; oni ne moguće ni na dva koraka da razprše onu bijelu gotovo svieću koprenu, što nas je okružavalo. Bijasmo kao u snu; postadosmo ljohavi u jedan par; vraga nas je pribjalo do kostiju. Ipak, unatoč svega, blisuk svećia pometanih na prozorima, vodio nas je, i mi se povratismo u naš stan. Tu, vidjevši da naša zajednička potraga nije do ničeg dovela, odlučismo se rastati i tražiti svako za sebe. Bio je jur prošao komad vremena što sam zaman bazao po ravnici, kadno me neko višeput prozove po imenu.

(Nastavit će se).

S. I. Targenjev:

Tap, tap, tap!...

Prevo S. Z. (9). XIII.

Rekoh osorno Semeonu: — Tvoj gospodar je lud! Otišao je trkom u Petrograd, pa se je vratio, a sad ete treće preko polja!

OBRAČUN s Fra Luigjom Marunom

predsjednikom „Hrvatskog Starinarskog Društva“.

Nismo bili zadjevičari ni neprijatelji O. Maruna, kako je on našao shodnim da nas nazove, ne bi li se izvukao pred kritikom javnosti i odgovorima na ono, što svak od njega čeka, predočujući stvar u svjetlu osobnih i mjestnih zadjevica. S kim god je od nas došao u sukob, bilo je to jedino zbog uprave u Starinarskom društvu i njegova javnog postupanja. Ta nosili smo ga, dok ga nismo dobro upoznali, kao čašu na dlanu, znali se za nj žrtvovati i mnogo toga pregarati, a sve zbog ugleda stranke i onih naših svetinja u Starinarskom društvu. Mučali smo i onda, kada smo ga stali поближе poznavati, nadajući se u njegov popravak, a odstupali smo iz uprave, kada smo vidjeli, kako vode njegova postupanja, e da uklonimo od sebe svaku odgovornost, ne nalazeći druge pomoći za onda. Nego mjeru je svaku prevršilo njegovo sramotno postupanje prigodom Rauchova dolazka, pa da se zlo dalje spriči, dužnost je bila svakoga svjestnog Hrvata, da iznese na vidjelo činjenice, po kojima je za svakog neodvisnog čovjeka u obće, svaki daljnji dodir sa O. Marunom postao nemoguć. Ne uzimljući odgovornost za ono, što je pojedini dopisnik mogao da o stvari napiše, potaknuti od uvaženih rođoljuba, a jedino u interesu hrvatske stvari i starinarskog društva, eto čemo, kad je akcija već započela i ako težkim srcem, da izazovu Marunovu odgovornost. Iznosimo samo ono, što možemo dokazati da ga tereti, a svakome prosto da stvara one zaključke, što mu pamet i shvaćanje donese.

Evo nas dakle na biljezi sa činjenicama!

1. Sabirajući hrvatskih starina u Kninu dao je godine 1886. povoda služaj, kad je prigodom radnja oko željezničke pruge Knin—Siverić bio presjecan jedan brežuljak u Kapitulu i iznio na svijetlo napis: Dux Chroatorum. Monsgr. Bulić, kome je to bilo javljeno, doletio je u Knin, te je njegovom inicijativom, savjetom i zauzimanjem bilo osnovano „Starinarsko Društvo“ dne 3. srpnja 1887. Otac Marun do onda nije imao pojma o arheologiji, opigrafiji i sl. Upućivao ga je i vodio te davao direktivu društvenome radu Monsgr. Bulić. Njegov način rada oko društvenoga cilja karakterisan je riečima istoga O. Maruna: „Bulić, koji je pokrovitelj i duša našega društva“ i kako ga on „obožava“.

U toj prvoj periodu društva, dok je naime u njem bio Monsgr. Bulić, učinilo se je čudesa sa najkukavnijim ekonomskim sredstvima. Kopalo se je u najsajnijim uspjehom. Plodove rada „uz vrlo učenu razpravu“ (što navadjamo pod ovim znakovima, rieči su O. Maruna), objelodanjivao je Bulić u svome djelu „Hrvatski spomenici u Kninskoj okolici“, od kojih je izašao I. svezak s krasnim ilustracijama, te već na III. društvenoj skupštini od 3. studenoga 1889. podnašao se je izvještaj, kako je gotovo gradivo i za II. svezak, „preostaje još mnogo arhitektonskih komada za III. svezak“. Objelodanjenje je sledilo troškom „Jugoslavenske Akademije“ u Zagrebu, koja je „bezprimjernih pregarnjem podnela sve troškove izdanja, a naprotiv sav prihod namienila u društvene svrhe“.

Tako izvješćivaše isti O. Marun dodavajući: „Slavna Akademija nije mogla ljeptom knjigom obdariti hrvatski narod, nego što su ti Spomenici. Naše društvo ima u Akademiji osigurni, garanu glavnica za sva svoja slična izdanja, bez svoga ikakva troška, do onoga što ulaze za odnose narise, a uz to sav prihod bere“. 2. Taj Bulić je izstupio iz društva zbog samovoljnog, nelegalnog i neiskrenog postupanja

O. Maruna, koje je smatrao protivno interesima društva.

O. Marun je svojim osobitim načinima znao predobiti Kninjane i slabo ih razpoložiti prema Buliću, napose kazivajući im, kako Bulić gleda da prenese starine u splitski Muzej i kako „baca klipove pod noge društvu“. Nasuprot se je Bulić samo opirao samovolji O. Maruna, a na prenos starina u splitski muzej su obojica mislila samo za slučaj, da se u Kninu ne nadje dolično mjesto, dočim je Bulić i po priznanju O. Maruna izicao, kako će „dosadanjem požrtvovnošću podupirati da starine u Kninu ostanu“.

3. Njegov odstup je uzsledio na 24. kolovoza 1893. Od tada počima postepeni nazadak društva. Sistematskih se izkoptina nije provadjalo. Izuzevši ovećih kopanja na nekoliko mjesta i većinom posebnim podporama (koje se je izključivo u tu svrhu moralo potrošiti), kopanje je sve više i više smalaksavalo, a ono malo, što se je radilo, činilo se je površno i protivno načelima znanosti, da se dađe znaka života, dok je stručnjački bilo kršteno pljačkanjem starina. Na česte prigovore uprave O. Marun je odvrćao, da se nema sredstava, te ih većinom zoblje „Starohrvatska Prosvjeta“, a njezino izdavanje je opravdano vitalnom potrebom društva i namaknuća društvenih članova. „St. Prosvjeta“ nakon par godina stala je da izlazi skro; godine 1903. ne izlazi već sa dva svezčića, a godine 1904. sa jednim jedinim prestaje. Ni po tome izkoptine se skoro nimalo ne vode, a izerpiti i sistematski ništa, već prestaje skoro svaki rad oko cilja društva.

4. U onoj prvoj periodu imalo se je ukupna prihoda samo K 17.550-78 sa najviše 136 članova (po K 6 članarine), jer O. Marun isti kaže, da je do tada dao: „Sabor u Zadru 2500 fl., Sabor u Zagrebu 1000 fl., Hrv. Ark. Društvo u Zagrebu 500 fl., Ministarstvo u Beču 400 fl., Zemalj. Odbor u Zadru 200 fl., od dobiti iz Zaklade Grobničkog Polja u Zagrebu 175-39 fl., a sav ostali hrvatski narod kroz članarine i milodaje jedva doprineo odkad društvo postoji 4000 fl.“

S tim iznosom od niti 18.000 K za preko 6 godina, učinilo se je sva ona čudesa s kopanjem, objelodanjanjem, napunjenjem i uređenjem Muzeja, ter doličnim publikacijama. U drugoj periodu, koja evo zahvaća i 14-u godinu, bivalo je i do 1000 članova; bilo je kaddaka godišnjih i 12.000 K prihoda, a kopalo se sistematski nije ništa, inače malo toga i ništa.

5. U tome pogledu listamo „St. Prosvjetu“, u kojoj je izlazilo i tromjesečno izvješće o društvenom radu ad usum šire publike, da vidi, kako se radi i u što ulaze novac, koji se je neumorno vabio od naroda. U mnogo svezaka, nema ni toga izvješća, osobito zadnjih godina.

Iz tih izvješćaja razabiremo, da se je omašnije izkoptine vadilo samo: a) u Žažvicu (uračunano 364-79 fl.); b) u Koljanima (najprije odkopano 3 groba i zemljište oko njih, a kasnije odgadjeni temelji jedne crkve i u njima otvoreno nekoliko grobova); c) U Biskupiji (naročito podporom grada Zagreba); d) u Podgrađu (odkrio se temelje čedne crkvice) i e) u Plavnu (posebnom državnom podporom). K tome gdješto sporadična, na brzu ruku i neozbiljna. To u 11 godina. A iza prestanka „Prosvjete“ (1904.) do sada čusmo samo nešto malo neizcrpivo na dva mjesta.

Inače nam „St. Prosvjeta“ u svojim izvješćajima nabraja većinom svaki rad:

„Neumorni naš predsjednik obavio je nekoliko znanstvenih izleta“; „Kroz zadnji tro-

mjesec društveni rad većinom okretao se oko sakupljanja materijalnih sredstava“; „Društveni predsjednik našao na jedan ulomak... obošao ruševine...“; „nabavio slučajno našasti spomenik...“; „društveno je upraviteljstvo imenovalo slededeće povjerenike...“; „sakupilo se za društvo...“; „prispijeli su mu slededeći milodari...“; „Razdoblje od zadnje glavne skupštine do danas može se doista smatrati najtrudnijim razdobljem društvenoga života, a istodobno i najplodnijim društvenim radom i najboljim napredkom“, t. j. rad oko „St. Prosvjete“, te se s toga u istome izvješću kaže: „Dok je društvo usredotočilo svoj rad oko glasila, nije moglo žalibože nastaviti izkopavanje, ne budući za ove dojecalo novčanih sredstava. Tomu se je ipak sa strane upraviteljstva nastojalo naknaditi obilazec neke predjele po pokrajini“; „Bi izvedena neznatna radnja izkoptina“, „... od tri godine obustavljen rad izkoptina“; „Seljani odkriše“; „Seljani načese odkopavati... radja im je tekla... ruševine obošao predsjednik“; „poklonio N. N. ulomak...“; „N. N. našao na spomenik kralja Zvonimira“.

6. S emancipacijom od Monsgra. Bulića, preostalo je objelodanjanje „Hrvatskih Spomenika“ i „glavnica Jugoslavenske Akademije za sva slična izdanja“.

Svoje izvještaje društvo je tiskalo u prvj svojoj periodu života mukte u „Viestniku Hrvatskog Arheološkog Društva u Zagrebu“, pod posebnom rubrikom „Glasnik Kninskog Starinarskog Društva“, te ga cjelokupno dielio bezplatno svojim članovima, plaćajući u ime same naknade za opremu, papir i poštarinu jedino po 1 K za za svaki godišnjak.

Prvi nezavisnome glasilu „Starohrvatskoj Prosvjeti“, koje je Društvo osnovalo, te O. Marun govoraše da ga stoji 5200 K na godinu, iznašalo se je najozbiljnijih prigovora sa strane strukovnjaka, strukovnih časopisa i političkih listova, te se svjetovše, da se onaj znatni iznos novaca ulaze radje u izkoptine. A Otac Marun pišaše: „Nego jedan od tolikih razloga, s kojih je pokrenuta „S. P.“ bio je taj, što su zadnjega vremena počeli malaksavati društveni prihodi, a narod razlogom za naš podhvat postao nehajnij, ne budući imao prilike točno znati, što i kako se radi. Uz to neki rodoljubi nesmiljeno počeli zadivati klinove u srce društva, (nišani na one, što su iznašali prigovore, a napose na Monsgra. Bulića, koga je „obožavao“) ... „koji našemu društvu u tomu lakomostu i rasipnostu spočituju. Ta srdce nam u njedrima puca gledajući toliko povjestničko blago, što u ruševinama zakopano leži, a ne možemo, rad oskudice sredstava, da ga na svjetlost iznašamo, a kamo li bi novac težko skucani rasipno trošili“. Svoja opravdanja završuje opazkom „da je bilo umjestnije, bar u ime kurtoazije, nehajno preko ovog pitanja preći... nekmo li u nevrjeme — post festum — gotovo djelo izpravljati“.

7. Izdavanju „S. P.“ prigovarali su i neki članovi Upraviteljstva s istih razloga, pa radje svjetovali, da se objelodanjuje u obliku godišnjaka ili semestralne smotre što više slika i opisa kao najbolje gradivo za znanstvene radnje, kome kad uzsluži, a da se puste znanstvene razprave dvojbene vrednosti, parade, izmjenična kadjenja i izpunjanje skupog prostora „bibliografijama“, „aznim vijestima“ i množinom „opazaka uređničtva“. Sa nešto toga je bio ili barem se izjavljivao suglasnim O. Marun, ali se je opravdavao s uređnikom i govorio da za njim valja hoditi, jer se bez njega ne bi moglo, a opet da je to posao znanstvenoga odbora. Na upozorenje o skupom

luku su sa slovima O. Marun je odvrćao, da ga je naučio pok. prof. Ljubić, kako valja rabiti krupna slova, da se prostor izpunji.

Napokon je došlo na onu, te se je uvažilo želje spomenutih upravitelja u obliku odborskog zaključka (još prije god. 1904.). Nego prije je prestalo i mak publiciranje, nego li je taj zaključak imao sreće da bude ostvaren.

Ne izpitujemo, koji su vidici vodili O. Maruna, da kad je Dr. Bariću bilo uspjealo da predobije za suradništvo u „St. Prosvjeti“ svog bivšeg sveučilišnog profesora, čuvenog strukovnjaka Dr. Arnolda prof. Luschnia te ovaj napisao jednu krasnu znanstvenu razpravu za nju, nije se htio nikako odazvati opetovanim željama onoga znanstvenjaka, da mu pošalje, što služi za nastavak radnje. Ne držimo da se je bojao da bi sigurirala „St. Prosvjeta“ s plodovima onoga pera.

8. Još na skupštini od 3./11. 1889. priznalo se je neobhodno potrebitim i zaključilo da se osnuje društvena zaklada upotrebljenjem svih doprinosa članova utemeljitelja i 20% svih društvenih prihoda i od koje je pravilnik utanačivao, da se smiju trošiti same kamate. Do danas, iza 19 godina, nije ni s ciglom parom osnovana ta zaklada.

9. Pregledajući izvještaje o društvenim skupštinama sadržane u „St. Prosvjeti“ izičemo da su se za razmak od samih oko 5¹/₂ godina uračunali trošci od preko 1000 K „za nabavu knjiga“, oko 1960 K „za putne troškove“ upraviteljstva, preko 1880 K za „fotografske sprave“, a za „razne nuzredne troškove“ preko 1300 K.

10. God. 1898. društvena je skupština potičajem O. Maruna zaključila da se objelodani što izerpjiviju poviesti kninske tvrdjave sa slikama i fotografijam. Taj njegov zaključak nije bio tealan, niti se je ikada poradilo oko njegova izvršenja, jer su tom poviesti tvrdjave imalo da se „ovjekoviće imena svih rođoljuba, koji budu na koji god način sudjelovali njezinoj odkupnini“, a na brzo je narod podielio obilno novac, koji se je od njega tražilo.

11. Skupštine, strukovnjaci, vladini organi i načelo znanosti neprestano preporučuju, nalagahu da se što prije sastavi katalog muzeja, taj jedini ključ svega, jedino sredstvo upotrebljenja za za znanost onog, što je sabrano. Za to se nije htjelo osobite znanstvene spremne, ni većeg troška to je jedini mogao da učini. O. Marun, a bez njega nitko; i od jutra do mraka mu vrijeme prosto bijase. Ali katalog nije učinjen ni sada iza 22 godine.

Ljetos se je nešto počelo, a O. Marun je u katalog dao unašati kao da su nabavljene pred malo mjeseca starine, koje su u muzeju od nazad mnogo godina.

12. Već u prvim godinama društvenoga života pokazala se je samovolja, neiskrenost, dvovlčnost O. Maruna i želja da vlada sam svime bez ičije kontrole, protivno pravilniku i zaključcima skupštine. S tih razloga prvi je iz uprave izstupio, za nju osobito zgodni i spremni G. Don Josip Matković, koji je od glavne skupštine bio imenovan tajnikom, a O. Marun ga via facti skartirao i proturio mjesto njega „jednog gibivog, mekoga, što služeše kao stroj u ruci O. Maruna. Pop Matković je izstupio i iz istoga društva zbog spomenutog načina postupanja O. Maruna izjavljujući, da u društvu svoje noge ne stavlja, dok njime bude upravljao O. Marun.

O. Marun je pod izlikom prijateljstva i sveučeničke kolegialnosti pokušao pred 3 i pò godine da pridobije opet dobrohotnost Don Matkovića te nabacivao pitanje društva i svoje

triumfe, a ovaj mu odpisao, da mogu biti u najboljim odnosima, ali da mu više ni pošto ne spominje starinarskog društva, jer bi zbog ovoga mogli doći i do suda.

13. Redomice i s drugim članovima upraviteljstva O. Marun je dolazio u sukova s istim razloga, posebice zbog pitanja blagajne. Kako je htio da bez isticanja kontrole vlada svime, onako je išao za tim da mu i blagajnik bude prosti pisarski stroj i puki „prestaftirma“, a da kadkada nisu ni znali da su u blagajnici, jer premda imenovan jedan, uturio bi drugoga.

Novac je uvijek htio da prima sam i s njim raspolaže po volji; što nije mogla da trpi većina blagajnika toliko zbog vlastite odgovornosti, koliko zbog shvaćanja reda i interesa društva. Ako bi se i sklonio da pri početku upravnih perioda preda blagajniku što gotovine, brzo bi mu je iscrpio iz ruku sa „buonima“ za razne iznose, pa — kako bi O. Marun sam primao novac — onako bi se blagajnikovo zvanje reduciralo na prostog prepisivača za skupštinu onih računa, koje bi mu davao O. Marun ter za njihova podpisatelja. Jedan blagajnik pred više od desetak godina, držeći da tako stvari ne mogu da idu, niti on da nosi odgovornost, ako on ne prima, što novca na društvo stiže, zahtijevao je, te poštarskom uredu naložio da novac predaje njemu. Ali to je trajalo malo dana, pa kad dotični blagajnik prigovorio O. Marunu, ovaj ga naprosto skartirao te ga poslie zamienio s drugim.

Nekome drugome članu odbora bilo je povjerenje upravljanje tvrdjave. I njemu „buoni“ iscrpiti brzo predanu mu situ gotovinu, a medjuto kapahu odasvuda milodari za tvrdjavu. Na dotični prigovor, kao i zahtjev da se milodari imaju objelodanjivati, O. Marun odvrat da on drži račun o svemu, pa će na svoje vrijeme sve objelodaniti. Odbornik opazaše da na taj način ne mogu stvari ići niti on biti odgovoran, pa — ako nema biti već prosti prepisivač u knjigu računa, da će on i ovu povratiti. O. Marun je prihvatio objeručke ovo zadnje. Te milodare O. Marun nije nikada objelodanio, a po onome što on govoraše, palo je više od 12.000 K.

Na prigovore u pogled držanja upraviteljskih sjednica, O. Marun je odvrćao, da je to suvišna formalnost; on s odbornicima, da se vidja svaki dan po toliko puta, kao na ovoj uzkoj prostoriji, pa se na rieč mogu sporazumiti, ako i kad što uztreba. Medjuto O. Marun toga sporazumjenja ne bi tražio, već sam činio na svoju ruku, što bi mu se svidilo, ili protivno mienju izražanom mu od suodbornika. Kad bi se saznalo — i ovo post festum! — onda O. Marun iznašao neiskrenih izprika, ja znadžaše i zabezočiti, da su svoj glas dali odbornici u onome smislu.

Sa ovim načinima stvari nisu mogle ići: u odbornicima se radjaše nepovjerenje; nije im se račilo sudjelovati ni u onome, u čemu bi što mogli; odstupahu, ili ne pačahu, a O. Marunu ne bijaše krivo, da mu ruke ostaju proste. Stvari su tako mogle i morale da idju: malo mjesto; izticao prijateljstvo, interes društva, i „da se naši dušmani ne vesele“, kako je O. Marun znao češće zapomagati. — napokon najglavnije s toga, što se nije nalazilo drugog izlaza.

19. Prigovori su bili take naravi, da se i bez iztraživanja ciele njihove temeljnosti, namičahu te Dr. Barić i Dr. Monti držahu, da moraju zahtievati i najveće formalnosti i najveće garancije, toliko zbog društva, koliko zbog sebe, koliko napokon zbog istoga O. Maruna, kome nikada nisu bili neprijatelji, već ih on dosada nazivaše najboljim prijateljima.

Ali O. Marun ne htjede pristati, jer da njegovi neprijatelji neistinito prigovaraju, a pravilnik da ga ovlašćuje, da prima on sam novac. Pravilnik u svojoj kasnijoj stilizaciji izgledalo je dođuše, da na to ovlašćuje; ali ga je O. Marun bio izradjivao te odnosnu stavku u nj uvrstio; skupštine se o njoj nisu posebice bavile; protivila se je načelu suodgovornosti; to primanje novca i absolutizam u upravi bijahu i dosle glavni uzrok nesporazumcima; a kod i najmanjeg prigovora, pa i bez ujeza, zahtievale delikatnost i vlastita sigurnost, da ta praksa bude uklonjena, sve da je pravilnik i imperativno namiće. Ovako umovahu i htijahu, da se urede stvari rečena dva odbornika. Ali ne pristade O. Marun.

I počese duga razpravljanja i natezanja za više mjeseci; duga i mučna s neiskrenosti, nedelikatnosti, prevrtljivosti O. Maruna. Upotrebiše sav mogući takt i moguće razloge. Zaludu pozivahu O. Maruna, da im nadje dva poštena čovjeka, koji da — čuvši svaku — reknu da nisu sve moguće opravdani njihovi zahtjevi, pa će od njih odustati. Uzalud su mu davali izlaza, koga ne bi ni brat bratu: da će ostalima kazati i u zapisnik staviti, da je on sam po sebi i najodlučnije zahtievao, pa se utanačilo one odredbe, a oni im se opirali zbog slipeg i neograničenog povjerenja u nj. O. Marun bi bivao meksi samo onda i popuštao, kad bi zaprijetili da im je tada nemoguće ostati

16. Od nazad 10 godina O. Marun se je dao u iztraživanje i kopanje ruda. Njima je posvetio glavnu djelatnost, za nje trošio i putovao mnogo.

Ovo, pak zastoj u kopanju, slaba uprava društva, samovolja, uporno držanje i razpolaganje s novcem bez kontrole, ozvoljilo je redom odlučnije Kninske Hrvate.

17. S toga, kad je g. 1900. Dr. Barić došao kući, zamoliše ga njegovi sugradjani Hrvati, da udje u upravu društva, ne bi li on uredio stvari. On se nije htio primati nikakvih časti, a napose ne blagajničke, premda se je zanlao za starine i s pogleda narodnog i jer se je bavio u gimnaziji arkeologijom, a za društvo bio spravan da učini, što mu zvanični poslovi budu dopuštali i od njega se bude zahtievalo, kao i prije. I O. Marun ga je to opetovano molio: da interes društva to zahtieva zbog njegova položaja, naslova itd.; odsle da će se voditi sve uredno — svak vršiti svoj referat; kad mu zvanični poslovi ne dopuštaju, da od njega ne traži, nego moralnu pomoć i kad uztreba što važnije; inače da će se naći zamjena na pisarničke poslove te dobiti od skupštine i ovlaštenja, da se uzme plaćenog pomoćnika. Sklonio se je stoga, da se primi tajničtva i jer je našao najprije sudca Dra Tirona, a poslie Dra Fabria, koji su se primili blagajničtva i stupili u društvo s istim ciljem i namjerama.

Nego nezgoda htjede, pa se Dr. Tironi odmah po tome razboli, a Dr. Fabrio bude premjšten i stvari se vratise na staru, te O. Marun ne prepusti blagajničkog referata odborskome zamjeniku, da se sporazum obdrži.

18. Nešto kasnije udje u upravu i Dr. Monti, prijatelj Dr. Barića i s njime sporazuman u svemu pa i o nuždi uređenja uprave Starinarskog Društva, koju O. Marun i uza nije htio da vodi kao prije, priznati čemo sa valjda nešto više obzira.

Navest čemo n. pr. da je riečima kazivao, kako je spravan uvijek, da se drže upraviteljsvene sjednice, i ako je on protivnik formalizma, pa slobodno pristaje, da se sazovu kadgod upraviteljsvo zaželi ili tajnik, koji da je duša društva u svemu, pa i u tome. Tajnik ju je jednom sazvao, pa nastade casus belli, jer da time tobože krnji i prisvaja prerogativu predsjednika.

U ovo nekako doba počese to češći i javniji bivati prigovori proti upravi O. Maruna: s nekopanja, samovolje, držanja blagajne, slabe uprave, prekomjerna troška za „Starohrvatsku Prosvjetu“, njegovih putovanja, rudnika, troškova iz nepoznata izvora, osiguranja života itd.

Dr. Bariću i Dr. Montu ne bijaše poznata suština tih prigovora, te kad im O. Marun spočitavaše, što oni dozvoljavaju, da se njegovo ime po blatu povlači, odvratiše mu, da njemu ne stoji, da u to pačaju, kad su u upravi, te je njegov posao, kao i onaj, da odstrani povode prigovorima. Nego pošto su i ostali Kninski Hrvati željeli, da njih dvojica urede stvar, te će svi prigovori prestati, netom im oni reknu, da je uređeno za unapried, privolom O. Maruna izpitaje one, što iznašahu prigovore, da naprama njihovoj naravi i povodu budu znali, koje im je mjere poduzeti, da se stvari urede te prestanu i prigovori i njihova mogućnost za u buduću.

Dr. Bariću i Dr. Monti ne bijaše poznata suština tih prigovora, te kad im O. Marun spočitavaše, što oni dozvoljavaju, da se njegovo ime po blatu povlači, odvratiše mu, da njemu ne stoji, da u to pačaju, kad su u upravi, te je njegov posao, kao i onaj, da odstrani povode prigovorima. Nego pošto su i ostali Kninski Hrvati željeli, da njih dvojica urede stvar, te će svi prigovori prestati, netom im oni reknu, da je uređeno za unapried, privolom O. Maruna izpitaje one, što iznašahu prigovore, da naprama njihovoj naravi i povodu budu znali, koje im je mjere poduzeti, da se stvari urede te prestanu i prigovori i njihova mogućnost za u buduću.

Ali O. Marun ne htjede pristati, jer da njegovi neprijatelji neistinito prigovaraju, a pravilnik da ga ovlašćuje, da prima on sam novac. Pravilnik u svojoj kasnijoj stilizaciji izgledalo je dođuše, da na to ovlašćuje; ali ga je O. Marun bio izradjivao te odnosnu stavku u nj uvrstio; skupštine se o njoj nisu posebice bavile; protivila se je načelu suodgovornosti; to primanje novca i absolutizam u upravi bijahu i dosle glavni uzrok nesporazumcima; a kod i najmanjeg prigovora, pa i bez ujeza, zahtievale delikatnost i vlastita sigurnost, da ta praksa bude uklonjena, sve da je pravilnik i imperativno namiće. Ovako umovahu i htijahu, da se urede stvari rečena dva odbornika. Ali ne pristade O. Marun.

I počese duga razpravljanja i natezanja za više mjeseci; duga i mučna s neiskrenosti, nedelikatnosti, prevrtljivosti O. Maruna. Upotrebiše sav mogući takt i moguće razloge. Zaludu pozivahu O. Maruna, da im nadje dva poštena čovjeka, koji da — čuvši svaku — reknu da nisu sve moguće opravdani njihovi zahtjevi, pa će od njih odustati. Uzalud su mu davali izlaza, koga ne bi ni brat bratu: da će ostalima kazati i u zapisnik staviti, da je on sam po sebi i najodlučnije zahtievao, pa se utanačilo one odredbe, a oni im se opirali zbog slipeg i neograničenog povjerenja u nj. O. Marun bi bivao meksi samo onda i popuštao, kad bi zaprijetili da im je tada nemoguće ostati

dalje u upravi te će dati ostavku, a on jadikovao, da bi njihov izstup bio njegova moralna smrt. Ali i tada: onda okreni; onda pitaj rok za promišljanje, pa poreci; onda jednu, onda drugu doskočicu — tek nakon velika napora i duga vremena popusti, ali uz uvjet, da se u odnosni zapisnik uvrsti: da je veća razgranjenost društvenih posala svjetovala te odredbe; da se uređuju i ostali referati; pak da mu se prijateljski dade izjava o njegovim zaslugama i njihovom povjerenju.

20. To je bio razlog, s koga su mu dali onu izjavu, koju je on nealno iznio izkrivljujući joj povod i značenje; ali ona dva su odbornika nadodaše navlašt i onu „kako je bolje znao i mogao“, jer se i osadašnjem ponašanju, O. Maruna može kazati da radi, kako bolje može i zna prama svojoj čudi i nazorima. Takoga što nije bilo teško pregorjeti za viši cilj i interes društva.

Sporazum o uređenju bio je utvrđen za zapisnikom od 29. svibnja 1904., te se je uz ostalo ustanovljivalo. Da: blagajna bude u rukama blagajnika, a pod dva ključa, od kojih jedan (vanjski) držiše predsjednik, a drugi (nutarnji) blagajnik; za svaki pravovaljani primitak novca nuždan je podpis njih objojice; izdavanje novca obavlja blagajnik u sporazumu za predsjednikom; svaki važniji društveni posao ili kome predmet nadmašuje vrijednost od 100 K morat će biti podnešen upraviteljstvu na odobrenje, te ne inače biti obavljen bez predtečnog zakonitog odobrenja po Upraviteljstvu.

Upravitelji i O. Marun vezaše se poštenom rieči, da će se ovih odredaba savjestno držati, te se je utvrdilo u zapisniku i to: da će one do uređenja pravilnika biti „obvezatne ne samo za ondašnje upravitelje, već i za upraviteljstva društva uobće, dok ih god one ili skupština na zakonit način i izričito ne promieni“.

Snovala se je naime u nedaleko vrijeme revizija svega pravilnika i njegovo upodjenje.

21. Na susjednoj društvenoj skupštini od 5./7. 1904. neki od nas, usljed nekog nesporazumjenja, iznesoše pitanje onog uređenja i bivši izgubili sasvim povjerenje u O. Maruna htjedose ga srušiti. Spasio ga je u prvome redu Dr. Barić sbog onog sporazuma i uvjeren, da će ga se lealno obdržavati, te društvo početi opet cvasti; inače O. Marun, kod svih navaljenih prijatelja bio bi pao ili barem pretrpio težak poraz.

22. Na to skupštini trebalo je zaključiti da se u pravilnik uvrsti odredba, da će se svi predmeti muzeja čuvati „neodudljivo“, jer je to vlada stavljala kao uvjet daljnjem davanju podpore. Iznajšajući to O. Marun izticeše, da bi pravilnik trebao još nekoliko neznatnijih prešnih promjena te neke predlaže. Kako se je upraviteljstvo bilo prije sporazumjelo, da će tek za koju od budućih skupština revidirati te spravići osnovu podpune obnove cielog pravilnika, Dr. Barić izticeše neshodnost krprenja pojedinih stavaka. Na želju O. Maruna ipak se je glasovalo neke od njega predložene promjene, a dalo nalog upraviteljstvu da iznese na dođuću skupštinu novu osnovu podpune preuredjenog pravilnika, a njegino sastavljanje bilo povjerenje specijalno Dr. Bariću.

23. Iza skupštine O. Marun se je tužio, da mu je neki Veljača-Andrović, kome je u (do onda nepozirnu svrhu) činio, da se povjeri vođenje zapisnika na skupštini (jer je tajnik Dr. Barić imao sudjelovati u razpravljanju) sastavio slabo zapisnik, pa da će ga on preraditi u Skradinju, spravići i nužne primjerke pravilnika za odobrenje te poslati Dr. Bariću. Pri tome ga zamoli, da mu dopusti uzput preinačiti u pravilniku i neke nužredne sitarije većinom stilističke naravi i jezične pogreške. Dr. Barić se nije opor, ne sluteci do čega čovjek može da dodje, a sporazumiše se glede uaumljenih promjena, te bijahu sasma sporedne.

Najednom šalje O. Marun Dr. Bariću po svome doglavniku na svu prešu, da odmah podpiše zapisnik skupštine i pravilnik. On — poznavajući (i ako ne do tada dosta dobro) O. Maruna, odvrat, da će podpisati tek kad pregleda i ako nadje, da je u redu. Brzjavno je to onaj donositelj dojavio O. Marunu, a ovaj brzjavno urgira, da se opremi, jer ističe rok za neku podporu od vlade. I opet brzjavno uz plaćen odgovor pita, je li opremljeno? A Dr. Barić, bivši našao da izvještaj o skupštini ne odgovara istini, a pravilnik da je krivotvoren u kardinalnoj tački svih nesuglasica i uzroka zala, oprema što je trebalo za podporu, a poručuje, da će pravilnik čekati lični sporazum.

U njemu je O. Marun a) (da se o tome nije ni rieči spomenulo na skupštini niti on prigovorio ni mogao spomenuti Dr. Bariću ili Dr. Montu) umetnuo stavku da blagajnik „prima od predsjednika sve novčane pošiljke“, proširio vlast čuvaru muzeja (koga ne postoji, a imao bi biti jedan fratar, koje je O. Marun prama svojoj cilji gledao uvijek, da veže uz Starinarsko društvo, a ovo uza nije, bez prave volje ni jednih ni drugih; c) utjelo odredbu da u slu-

čaju razpusta društva privremeno društvenom imovinom upravlja predsjednik (fratar) ili njegov zamjenik, tajnik i čuvar muzeja (fratar).

24. Vratio se O. Marun u Knin, a ne prešni mu se više, već ga za dva puna dana nema k Dr. Bariću, dok ovaj to ne zamjeri onome donositelju pravilnika. I poče novo natezanje, šariranje, izmotavanje. O. Marun u početku najodlučnije izjavuje da je svaka ona stavka bila iznešena na skupštini i na njoj glasovana. Kad ne pomoglo, onda priznao neistinu i okrenuo da su one odredbe bile ugovorene u nekom konfidencijalnome dogovoru izmedju njega zastupnika Biankina, nekoliko svećenika, a i drugoga svieta da je tu bilo; Dr. Bariću i Dr. Montu da selje držalo suvišnim da se to probi, jer i onako su bili protivni promjenama pravilnika, a na skupštini u prešni da će O. Marun biti zaboravio da iznese i predloži na glasovanje upravo one tri stavke!

Dr. Bariću bijaše sve jasno; ali kod svega ogorčenja i razočaranja sklonu se da ne dade, u interesu društva, najavljenom ostavku, kad se je O. Marun napokon prigruo i okanio onakog pravilnika — kod svega jadtikovanja da se on osjeća sapet odkad je Dr. Barić u upravi, i da čuti kao da mu neka teška noga stoji za vratom.

24. Po tome dodje na red gore spomenuta osnova pravilnika. Opet duga borba, za iste razloge. Da se, kako tako rieši stvar, Dr. Barić i Dr. Monti ponudiše dva kojamudraga poštena čovjeka, da reku svoju o predmetu tolikog natezanja.

Složiše se napokon, pa imenovani dobri ljudi, premda priznavahu podpunu opravdanost stanovništva Dr. Barića i Dr. Monti, ipak p r o b o n o p a c i s zamoliše ih da popuste u nečemu, jer se ne radi o definitivnom uređenju pitanja, nego o podnešenju osnove pravilnika pred skupštinu.

Ni ovo nije mogao obdržati O. Marun, već došavši opet u sukob sa Dr. Barićem i Dr. Montem zbog pitanja već uređenih tim obraničkim sporazumom, izjavi im, da voli imati i žig lupeža na čelu, nego stati pod njihovim zulomom. Na to Dr. Barić i Dr. Monti dadoše ostavku.

25. Svojoj emancipaciji O. Marun je htio dati sankciju naručenom i nekompetentnom skupštinom od god. 1906. Uz prevelik broj fratar, na njoj je sudjelovalo više osoba, koje je Gosp. Marun doveo izvanstva, a nisu bile članovi društva, već ih on časovito vlastitom rukom za svaki slučaj upisao u imenik, a po tome odmah bili izbrisani.

Kakav je bio ambijent i koja je cilj vodila većinu učestnika, svjedoče zaključci, a i glasovanja za navlašt iznašane ironične predloge kao jedino najpodesnije. Jer hrvatski kninski nesmatrahu ni ozbiljniji ni shodniji, da pred onaku nazoviskupštinu, iznašaju predloge što zasjecaju u vitalne interese društva i činjenice što osudjuju postupanje oca Maruna.

Na to skupštini nije otac Marun prihvatio ponuda o riješenju spora po obranicim Dr. Trumbiću i Dr. Smodlaku, već se je izmotavao, kao da se oni nebi ni primili s međusobnih napetih odnošaja, a tek kasnije rekao, da bi on pristao i na njihov sud, kad skupštinari razumnijevali volju svoga Predsjednika, izjaviše da toga nijma ne treba.

Iza skupštine, jedan fratar izjavio je Dr. Bariću, da fratri odobravaju njemu i Dr. Montu, ali da onako moraju glasovati hvatajući se pri tomu svoje hajline i namigavajući na nj.

26. Nije, uz „zakletvu svetim pepelom oca svoga“ Otac Marun neustrpljivo čekao, da Dr. Barić onaj obranički sud kraju privede, već prišao Dr. Bariću odmah iz Skradinje i molio ga, da mu dozvoli godinu dana vremena, da se rehabilitira.

Javno ga je pozvao Dr. Barić da ako mu je „sveta zakletva pepelom oca svoga“ da će se Dr. Barić samo javiti Dr. Trumbiću i Dr. Smodlaku, jer je siguran da ih ništa neće pričeti da i tim pravorječkom posluže svome narodu. O. Marun je tada o tom umuknuo.

27. Dana 25/6 1907. O. Marun piše oduštom Dr. Bariću i moli ga, da dozvoli, da opet bude biran u upravu, te mu obećava, da će svim snagam nastojati oko razvoja i napredka društva.

Svrha je Dr. Barića bila jasna, u saniranje prilika nije bilo izgleda, pa je Dr. Barić ponudu odklonio.

28. Još prije nego će početi ona natezanja, O. Marun je jednom, bez ikakva povoda rekao „proročanskim glasom i prozraču u budućnost“ Dr. Bariću, koga je visoko cienio i koji mu je imponovao, da mu je teška bila borba sa Srbima, ali se je nije bojao, premda su mu puščana zrna oko glave svirala; teža da mu je borba sa kninskim Hrvatima, ali da se nada i iz nje čitav izaći i da se ne boji; česa se najviše strasi, to je borba, koja ga čeka sa Dr. Barićem. Ovaj mu je začudjen odvratio, da dok bude postupao pošteno, da te borbe nemože da bude, već da će se s njim naći u najboljem skladu.

Proročanstvo se je izpunilo.

29. Obća je želja bila, da se u interesu hrvatskih starina, pri štednji troška, a koncentraciji sila, spoje oba starinarska Društva, Kninsko i Splitsko. Tu je shodnost izicao rječima i sami O. Marun, pa su skupštine obaju društava bile imenovali posebne povjerenike, da vode pregovore i iznesu osnovu o spojenju, te je kninsko imenovalo svojima, Dr. Barića i prof. Urlića, a Splitsko Dr. Trumbića i prof. Kržanića. Neuspjehu je bilo povodom ponašanje O. Maruna.

Kad je O. Marun bio najviše stisnut, usled onih prigovora, što su se proti njemu iznašali, izjavi jednoč Dr. Bariću, da je sad došao najprikladniji čas za spojenje obaju društava te će prestati svaka prepirka i zamolio ga, da u tu svrhu podje u Split, a da mu on daje „carta bianca“ te će sliepo pristati na sve ono, što on obnađe da se zaključići.

Dr. Barić je pošao u Split i prijavio stvar Musgr. Buliću, koji mu odvrati, da će on pristati na sve ono što obnađu i zaključići Dr. Barić i prof. Kržanić, a Dr. Trumbić da će već s njima biti sporazuman. (Ovakvo govori jedan Bulić i kao uvijek iskreno).

Onim dvama odaslancima, iza dugog i svestranog pretresanja, podje za rukom da nadju način, kako da se dva društva spoje sa sigurnošću u najbolji uspjeh oko cilja, a da ipak ostane sačuvan individualitet obaju.

Kad je Dr. Barić to javio odmah O. Marunu nije ovaj, po svom obećanju, sliepo prihvatio, već naprosto neprigovarajuć ništa konkretna, odvratio, da se mora biti oprezni, jer da mu je to rekla jedna politička ličnost iz Banovine; ali da će on i onako na brzo u Split, pa da će se još razgovoriti sa prof. Kržanićem. Bijaše već prošla skupština 1904 sa pogibelji i burom!

Ne javlja se O. Marun na povratku, već, tek nar na odnosnu opazku, odvrća Dr. Bariću, da su bili prekinuti daljni pregovori, jer da je na prof. Kržaniću opazio neku hladnoću, te da je ovaj kazao, da sada nebi bilo vrijeme za spojenje društava.

Sretni slučaj htjede, da je Dr. Barić pisao prof. Kržaniću, jer je ovaj međutim preminuo.

Prof. Kržanić, u svojem pismu to odlučno opovrgava govoreći, da se je izrazio, da vidi da sada nije vrijeme, baš pošto je čuo što O. Marun veli i na njemu opazio neku nestalnost, skoro nehanj, koji nikada (!) prije u ovome poslu. Nasuprot da bi prof. Kržanić bio sretan, kad bi uspjelo priveriti stvar kraju, za koju nije ni najmanje ohladio, već moli Dr. Barića da dodje te njih dvojica svoju rodoljubnu dužnost do kraja izpune.

30. U pitanju Starinarskog Društva, jedan od najvažnijih događaja, jest zaključak Tvrđjave „Providnost“, koji počima s tom krilatim rieči, običnim refrenom, rabljenim od O. Maruna u svečanim časovima.

Zaključak je to sjednice upravnog i znanstvenog odbora 8/9 1907, te počimljući s rječima: „Odredbom Božije Providnosti“.

1). Sadašnji Presjednik dok je živ, mora ostati vazda na čelu društva

2). Neka društveni Presjednik izvoli udesiti svoj način življenja tako, kako bi što više štedio i što više uživao svoj dragocjeni život

3). Nema sumnje da naš društveni Presjednik zaslužuje od strane društva obilnu i materijalnu nagradu, jer sve dosadanje tekovine društva tako rekuc su izključivo njegovom zamjerno požrtvornošću onako sjajno uspjela, pa se potpunim pouzdanjem pripušta njegovoj uvidjavnosti, da do boljih prilika i novih odredaba, u interesima društva, pa bili ti kojemu drugo vrsti, raspolaže nužnim iznosom iz društvenih dohodaka“.

31. Za gostbu i troškove toga sastanka, uračunano je Starinarskom Društvu nekako 174 Kruna.

32. O. Marun sa sadašnjom upravom i po svojem novom pravilniku (§ 22) prima iz društvene blagajne za prešne, nepredvidljive i sitnije potrebe 1 potroške kruna 100 (stotinu) na mjesec,

o ulaganju koje svote, imao bi da izvješćuje na upraviteljsvenim sjednicama, što neki upravitelji poriču da čini i kažu da se uračunavaju napose i sitni potrošci.

33. Od nekotiko vremena je O. Marun svotajao neke zlatne novce što su se nalazili u muzeju te zbirku rimskih novaca, a mislimo i drago kamenje rimsko (game). Ovo je bio takogjer i jedan od uzroka spora sa članovima upraviteljsva već od prvih godina. O. Marun je popuštio tek pod presijom izadnjih, koji su izstupili, te mu predočavahu, kako se taj njegov čudni zahtjev neslaže ni sa svrhom društva ni njegovim zvanjem u društvu i da bi stvar mogla da bude nepovoljno tumačena. Tek tada je on došao do toga da je obećao preputiti dotične predmete društvu, ali uz želju da bude stavljen nadpis, da su to stvari poklonjene od njega.

Iz izvješća sjednice od 12/3 1907. Sabora u Zagrebu vadimo ulomak govora što ga je odnosno na to držao zastupnik prof. Purić te glasi:

„No ravnatelj kninskog muzeja, u mjesto da je taj nalaz poslao arheoložkom narodnom muzeju u Zagrebu, kupio ga je za se, i istom na molbu hrvatskog arheoložkog muzeja u Zagrebu, poslao je jedan dio tog nalaza na proučavanje u Zagreb. U listu, kojim je popratio taj nalaz, kaže on, da za muzej kninski ne treba starina iz rimskog doba, ali kad mu se desi prilika, da takove stvari nabavlja. A zašto? da ih može u novčiti! Gospodo, to je vrlo žalostno, ako jedan ravnatelj muzeja trguje starinama.“

34. Današnji tajnik Starinarskog Društva nije niti društveni član. Blagajnik je bio istog stanovišta sa Dr. Barićem i Dr. Montiom i s njima sporazuman, da se moraju preduzeti mjere, o kojima tačka 20. Jedan suodbornik je politički činovnik, a drugi jedan od onih, koji su najžešće iznašali prigovore navedene gore pod 18. i tražio najozbiljnije mjere.

35. Smunjalo se je, da će iza glasovite skupštine godine 1906, biti u pravilniku što šta, kao ono iza skupštine god. 1904. Od jednog člana upraviteljsva se je doznalo, da kad god tko zaište društveni pravilnik, da mu O. Marun šalje stari pravilnik, s toga su se hrvati kninski postarali da dobiju napis novog pravilnika sa Namjesništva, u kojem najdosjimo i na ovo:

Nema u njemu glasovitog zaključka skupštine, kojim se bio oživotvorio san O. Maruna da svaki član može da glasnije sa deset punomoćnica drugih članova, bilo da se je Namjesništvo tom protivilo, bilo da je O. Maruna netko uputio, kako što takova radi eventualnih zlorabaha, nebi na njega, kao stvoritelja tog zaključka, najljepšu sjenu bacilo.

Al nevjerojatnija je još ova: U prvihim pravilnicima bilo je ustanovljivano, da će u slučaju raspuzta društva dalmatinski Sabor odlučiti, što se ima učiniti imovinom društva, ili pak da će njome upravljati za šest mjeseci članovi upraviteljsva, što budu u službi u času raspuzta, te je oni predati onome društvu, koje bi se međutim osnovalo u Kninu s istom cilji današnjega.

O tome, na skupštini dneva 28/2 1906, nije bilo ni govora. A eto u onome pravilniku odobrenu na 8/5 1906, proklamčarani § 40. glasi:

36. U slučaju da bi se društvo raspuztilo, sa čitavom društvenom imovinom sliede upravljati članovi tadanjeg upravnog i znanstvenog odbora, te će kroz 3 godine većinom glasova odlučiti, što da se sa istom učini i kako da hrvatske starine trajno budu sačuvane Hrvatskom rodu i arheoložkoj znanosti“ — po onim istim valjda osobama, i na iste načine, kako je stvoren zaključak tvrđjave „Providnost“?

37. Ocu Marunu se je zamjeralo, što hoće uvijek da pača u sve i sva, te samovoljno gospodari i s javnim prilikama na način, koga nijesu mogli odobriti kninski hrvati.

Davno je to bilo, još prije nego će u javu izbiti tiesni odnošaji oca Maruna sa c. k. Vladinim činbenicim te ih je učinio takih, da je članovima Čitaonice morao dati pismenu izjavu, da se više nikada neće pačati u političke prilike bez privole Upraviteljsva Hrvatske Čitaonice u Kninu.

To je obećanje prekršio. A kada je u doba najveće napetosti sa kninskim Hrvatima zbog prigovora iznašanih proti njegovoj upravi sa Starinarskim Društvom vidio, da mu nema obzanka te izstupio iz Hrvatske Čitaonice, iztup njegov nije bio prihvaćen, već ga se je izključilo i odredilo da ga ni u buduće nikakvo upraviteljsvo pod nijedan uvjet ne će smjeti da primi u Čitaonicu.

Taj je zaključak bio stvoren od svih onda prisutnih družinara jednoglasno, izuzevši župnika, koji se je uztegao iz kolegijalnosti.

38. Prelazimo preko privatnih prljavština O. Maruna, koje su i previše poznate. Moramo iztaknuti samo da upravo Dr. Bariću ima da zahvali, ako pred sud ne dodjoše.

39. O nedostojnom dočeku Raucha, ne spominjemo pogotovo već same žalostne činjenice:

Nije ga upraviteljsvo na to uoblastilo, već on samo kazao pojednim članovima, da će Rauch doći, i on ga pričeka, ali im naložio, da o tom šute. Ako je zastupnik Perić što i skrivio, što mu je poručio da Raucha dočeka „hladno ali dostojanstveno“, O. Marunu nije to bilo dosta. Nije ga, prama tim uputama htio dočekati kao kogamudraga posjetioca muzeja, već što svečanije, u koliko je mogla u potajnosti da odsokči revnost; dao je bojadisati držak koplja da razvije jednu hrvatsku trobojnicu; za tri dana su se u tvrdjavi spremali slatkiši, pića i hladna jela; a O. Marun u zastupanju časti hrvatskoga naroda, pripravljao svečani govor. Sreća da je sramota mogla biti, barem kako, na vrijeme uklonjena. A on pri obćoj razjarenosti svakog slobodnog čovjeka, pitan za račun toga čina, namjenjena onom svetom spomeniku slobode i ponosa, obećava da će razjasniti i opravdati se, pa muči do danas.

40. Otac Marun je potekao od siromašne obitelji.

41. Nije bio u prigodi da što zasluži. Bio je samo župničkim pomoćnikom u Drnišu, a župnikom u Kninu i to sve za nedugo vrijeme. Obe su parokije take, da je mogao tek da prežive.

42. Od godine 1898. O. Marun je trošio mnogo za rume a putovao već i prije, koliko malo putuje i imućno čeljade. Tražbom pod C g ll, 2/2. Pokr. Svoda u Zadru, tužio je pok. zakupnika Broda i svoga vlastitoga brata, uz ostalo i za to da mu plate 4000 kruna, koje da je potrošio od svojih u radnje oko zajedničkog im rudnika u Strmici.

43. Slabo je išla uprava sa crkvinarstvom Sv. Ante u Kninu i Sv. Ane u Kosovu, dok im je predsjednikom bio. O. Maruu.

Starine u Biskupiji kopalo se je i na prostorijama vlasništva crkvenoga. Bilo je utanačeno od neuporabivog materijala, što se smije da proda samo uz predčete dozvolu crkvinarstva, polovica pripadne Starinarskom Društvu, a druga polovica crkvinarstvu. Do danas crkvinarstvo nije poteglo ni prebijene pare, premda je O. Marun prodao na stotie kola materijala.

Zbog iskopina na tome zemljištu O. Marun vodio je parnicu proti obćini na ime crkvinarstva, a za račun Starinarskog Društva. Parnica je bila dobivena i obćina izplatila kruna 565.20 u ime parbenih troškova. Premda je bilo izričito između crkvinarstva i Starinarskog Društva, utanačeno da će troškove plaćati Star. Društvo O. Marun je neovlašteno potrošio od novaca crkvinarstva preko 800 K, a crkvinarstvo ne primilo niti gore navedene svote, koja je bila od obćine izplaćena.

44. O. Marun je za kakvih 600—800 kruna namjeravao od jedne posjednice u Skradinu kupiti neke zemlje u Biskupiji, te kad mu je jedan prijatelj vješt gospodarstvu kazao da mogu vriediti i do 4000 kruna, odvratio da će ih kupiti za se, ali staviti na ime bratovo (kao fratar nije mogao posjedovati).

Dok je bio s bratom u najvećem neprijateljstvu, prodao je jedan dio tih zemalja za 1500 kruna, a od preostalogo dizao prihod i stavljao ga uzajedno sa prihodima od zemalja Starinarskog Društva.

45. Jedna pobožna žena u Kninu, pri smrti odredila je da od ono njezine gotovine, koju je povjerala O. Marunu, iza njezine smrti, 2000 K uloži u ime zaklade za crkvenog propovjednika, a ostalo upotrebi prama svojoj uvidjavnosti i od nje mu izraženim željama, te 800 kruna preda na po se Starinarskom Društvu. O. Marun je dolazio i do toga, da poreče obe svote, dane u gornje svrhe, tvrdeći da mu je pokojnica svu gotovinu predala da raspoloži sam po svojoj volji. Iza 4 godine žestokih prigovora, prietnja sudom i posredovanja Provincijala, O. Marun se je tek sklonio da novac preda u namienjene svrhe.

46. O. Marun je kupovao i posjedovao vrijednostnih papira.

47. Osigurao je svoj život na 5/9, 1902. sa policom br. 237.462 kod društva Victoria za 10.000 (deset hiljada) kruna glavnice, uz godišnju premiju od 513.20 kruna. Tajio je i poricao to, kad se je doznalo; a kad nemogao više, priznao, izvjavajući se da se osigurao u interesu Starinarskog Društva. Ne razumajući, koliko se je na-dao živjeti i kakvu je korist time namjeravao učiniti Starinarskom Društvu i zašto; čemu je tajio i s koga razloga policu glasi na donositelja, a ne na Starinarsko Društvo kao obdarenoga,

48. Po njegovu istom priznanju u rudnik Strmice bilo je uloženo 30.000 kruna.

49. Pisar pok. Nikola Melada tužio se je češće da koncem godine mora da podpisuje O. Marunu za Starinarsko Društvo namirnica za oveće svote novaca, od kojih nikada ništa nije primao.

50. Za nadničare činile su se takodjer nepredeljene primnice sa strane nepismenog nadglednika radnika. Njemu je strogo bilo naredjeno, da ih nesmije pokazivati, osobito nekim građanima i da ih daje podpisivati samo u brata društvenog blagajnika i u jednog limara. Prvi je neke odbio, jer da su mu sumnjive. Onaj nadglednik pak je priznao, da svote u tim primnicama nisu odgovarale onima, koje bi njemu bile izplaćena, već su O. Marun ili njegov blagajnik davali te primnice na podpis već gotove za veće iznose, dotično bi uračunavali veći broj nadnica i skuplju cijenu od zbilja izvršenih i pogodjenih.

Dosta je ovih činjenica, pa daljnih ne iznašamo, već ćemo zaključiti, pozivljuć O. Maruna da u svojem „Narodnom Listu“ ili ma kojoj novini, što nam obično dolazi, naznači bez otezanja i izmotavanja nepristrano i dotično javno mjesto u Kninu, dan, sat i čas, da mu bude rečeno javno, kako je sve ovo istina, a da se baš ona sudbeno uzimne dokazati, te unapried imenuje osobu ili se barem ona u onom času, što će ga naznačiti, odazove, da nestane svake nezvjetnosti i mogućnosti izmotavanja. Sudbeno, velimo, jer je to naša osnova bila, a on za nju doznao, pa uhvatio „la palla al balzo“. Tu će se da se i pitanje rieči, da li može on još da ostane predsjednikom društva, koje je zvano da iznaša iz utrobe zemlje spomenike slave, da nas dižu i kriepu, te da ih kao narodnu svetinju neokaljane potomstvu čuva.

I ovime prestaje svako natezanje i suvišno polemiziranje. Nadamo se, da će sada O. Marun poštediti javnost s njegovim kilometričkim članicima, kada smo prihvatili, kako je želio, njegov dvojob pred sudom i sa činjenicama.

Ovim mislimo da smo svoju dužnost izvršili, pa tko je i neupućen bio, sada mora da je na čistu da li je dostojan O. Marun da i nadalje upravlja narodnim svetinjama.

Cienimo da se neće opetovati žalostni pojavi skupštine 1906. godine, a koji bi za narodni moral i ponos bili vrlo slab barometar.

Ako je stoga tko poslao O. Marunu punomoćnica za skupštinu (a ova će se držati 29. o. m.) budu li ga savjesti i patriotizam dužili da ih na temelju goreizloženih istina, povuče, neka to odmah, makar brzojavno uradi, i o tom u isto doba obznanj, zbog ravnjanja, i Hrvatsku Čitaonicu u Kninu.

Kninski Hrvati.

Hrvatska Tiskara

ŠIBENIK

Obskrbljena je sa najmodernijim i najsavršenijim strojevima, te prima sve u štamparsku struku zasjecajuće radnje, od najjednostavnijih do s najfinijim ukrasima izradjenih

 a sve uz umjerene cijene.

Ima bogati izbor slova, a može izim štampanja izradjivati svakovrstne radnje u bojama.

Ima svoju izvrstno uredjenu

KNJIGOVEŽNICU

obskrbljenu sa strojem za pozlaćivanje i sa najnovijim slovima i ukrasima, te izvršuje sve knjigoveške radnje sa tiskom u bojama, posrebljenim i pozlaćenim, a prima naručbe za izradbu raznih galanterijskih predmeta, kutija itd. itd.

Preporuča za to svoje proizvode slavnom občinstvu, a napose trgovcima, zavodima i društvima.

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prva uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavica K. 1.000.000

Pričuva zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
-- Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbljuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje protiv gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupova bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete slijedeće vrsti osiguranja:

I. Na ljudski život:

- osiguranja glavica za slučaj doživljaja i smrti;
- osiguranje miraza;
- osiguranja životnih renta.

2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojninna sa i bez liečničke pregledbe.

3. Pučka osiguranja na male glavice bez liečničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

- Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
- Osiguranja pokretnina (pokuštva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
- Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi: K 1.410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: K 1.000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene oštete: K 2.619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356.

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Jedini je domaći osiguravajući zavod!

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:

sa odkazom od 5 dana uz 2 3/4 %
" " " 15 " " 3 %
" " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.

(Sterlinam) uz uložničke Listove:

sa odkazom od 15 dana uz 2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 mjes. " 3 %

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Žiro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %

Otvara tekuće račune u raznim vrednotama. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta inostranstva, odrezaka i izriebanih vrednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), palit, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na Inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i Inozemstva. Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predjume na vrednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontriraja (Contirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju protiv kojih mu drago pogibelj provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osiguraje vrednote protiv gubitim žriebanja

Banca Commerciale Triestina.

POZIV NA SUBSKRIBCIJU.

Da se proširi i poveća poslovanje „Hrvatske knjižarnice“ u Zadru, odlučio je sadanji vlastnik i koncesionar iste Hubert knez Borelli Vranski u druztvu sa podpisanim sastaviti dioničarsko druztvo pod tvrdkom

Hrvatska knjižarnica d. d. u Zadru.

Osim knjižarskog obrta proširiti će druztvo svoje poslovanje i na sve srodne grane, te će prama potrebi urediti knjigovežnicu, tiskaru itd. Dionička glavica ustanovljena je na 150.000 kruna razdijeljenih u 1500 dionica po 100 kruna. Od ovoga iznosa upisali su podpisani jednu trećinu, dok se ostale dvie trećine daju ovime na javnu subskribciju.

Upisani iznos imade se uplatiti u tri obroka i to 30%, t. j. 30 kruna po dionici odmah kod upisa, drugih 30% do 15. veljače, a ostatak od 40 kruna po dionici najkasnije do 31. ožujka 1909. Onomu, koji do toga roka ne bi uplatio cijeli upisani iznos, propada uplaćeni novac u korist pričuvene zaklade.

Podpisani pozivlju s toga sve hrvatske rodoljubne i poslovne krugove, da upisivanjem dionica omoguće proširenje i procvat ove za Zadar, koji nam je na žalost još otudjen, toli važne i potrebne ustanove. „Hrvatska knjižarnica“ davati će i nadalje dio čistoga dobitka „Hrvatskom dobrotvornom druztvu“ za podupiranje djaka hrvatskih škola u Zadru.

U tu svrhu dala je „Hrvatska knjižarnica“ 13.000 kruna.

Potanje ustanove mogu se saznati kod „Hrvatske knjižarnice“ u Zadru, kojoj se šalju i prijave dioničara, kao i prvi obrok upisanog iznosa. ZADAR, dne 10. prosinca 1908.

Hubert knez Borelli-Vranski
predsjednik Zem. polj. vieća i načelnik biogradski

Manfred knez Borelli-Vranski
veleposjednik i član austr. gospodske kuće.

Dr. Pero Klaić
odvjetnik.

Šime Modrić
trgovac.

Viktor Scarpa
upravitelj podružnice „Hrv. vjer. banke“ u Zadru.

Rikard Katalinić-Jeretov
hrvatski književnik.

Dr. Ivo Marčelić
liečnik.

Petar Pilić
trgovac.

Alfons Hribar
tajnik Zemaljskog poljodjeljskog vieća.

Ante Cernošija
trgovac.

Gjuro I. Marušić
mesar.